

Q. D. B. V. 420 25
DISSERTATIO JURIDICA
SECUNDA, 1683 22^a

De
**JURE ARCENDI
OB METUM PESTIS,**

Qam.
Consensu Magnif. Jctorum Ordinis,

PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO,

DN. GODOFREDO Strauß/

JCTO ET ANTECESSORE IN HAC ACADEMIA FAMI-
GERATISSIMO, POTENTISSIMI ELECTORIS SAXONIÆ ET
SERENISSIMORUM PRINCIPUM ANHALT. SERVEST. CONSILIARIO SPLEN-
DIDISSIMO, SENATUS JURIDICI ELECTORALIS ATQVE ORDINIS
SUI ADSESSORE GRAVISSIMO,

*Dn. Patrono, Præceptore & Promotore suo omni honoris &
obsequii cultu atatem prosequendo,*

publico examini submittit

CAROLUS GODOFR. VOLLMARUS,
Servedtâ-Anhalt.

IN AUDITORIO JCTORUM

Ad Diem 19. Decembr. Anno M DC LXXXIII.

WITTENBERGÆ,

Literis Vidue BRÜNINGIANIS,

Excudebat ANDREAS Dall.

32.

GENEROSISSIMO VIRO,
DN. JOH. GEORGIO von der *Marwitz* /

In groß und klein Riez / Dölszig &c. Hereditario,
Potentisf, Electoris Brandenb. Comiti, nec non Serenisf.

Principp. Anhalt. Servestan. Consiliario intimo, Aula Marefchallo,
Cameraq; Principalis Directori gravissimo &
optimè merito,

Domino ac Patrono suo observandissimo,

Nec non

*Nobilissimis, Amplissimis, Splendidissimis atq;
Prudentissimis*

INCLUTÆ SERVESTANÆ REIPUBLICÆ

DN. NN. NN.

CONSULIBUS,

JUDICIBUS,

SYNDICO,

CAMERARIIS,

SENATORIBUS,

Evergetis Maximis,

Ingrediēte Novo Anno singula

Felicia, unò Felicissima comprecatur

Cluens devotiss.

C. G. VOLLMAR.

JESU JUVA!

CAPUT III.

*De Subjecto seu iis, quibus jus arcendi
ob metum pestis competit.*

§ 1.

Otest arcendi jus, si in pri-
mis incunabulis suis idem cernere gesta-
mus, melioris doctrinæ causa dupliciter
considerari vel quatenus extra Rempubl.
vel prout in Republ. exereetur. Priori ca-
su quibuslibet Patribusfamilias respectu
prædiorum suorum absolutè convenit.

Tum enim illi gaudent potestate maritali, paterna & herili,
& vi earundem jus quoque vitæ & necis in personas familiis
suis subjectas obtinent. Quod ipsum ex Sacris literis est plus,
quàm manifestum. Ante tristissimum enim protoplastorum
lapsum Adamo suo erat æqualis Eva. Desciscentem verò
à se Deus tanquam autorem horribilis perduellionis crimi-
nis subijciebat eandem Adami imperio *Genes. 3. v. 16.* hacce
condemnatoria formula: *Voluntas tua obnoxia esto marito*

A 2

tuo

tuo & hic dominabitur tibi. Ex quibus maritalis potestatis incunabulis paternum mox emicuit & prolicitum quasi imperium est. Hoc enim causa in effectum merito competit & non potest quam venter melioris esse conditionis partus. Id quod apud Jctos in proclivi est: quippe qui partum ventris statum sequi & recipere *L. ult. C. de liber. caus. L. partum 7. C. de R. V. L. 5. §. idem scribit 2. ff. eod.* apertissimè consentur. Sicut verò in familiis suis imperabant Patres: ita etiam eandem defendere & tueri fines ipsis integrum erat. Sunt enim hi extra Rempubl. instar Monarcharum & Regum vid. Aristotel. *Lib. 1 Polit. Cap. 7.* Quæ ergo jura adversus alias gentes exercent Reges ac Principes: ea fere adversus vicinos aliosq; exteros usurpabant Patresfamilias extra Rempubl. degentes. Ita Abrahamum bella gesisse, pacem & fœdera inivisse legitimus, *Genes. 14. & 21. v. 27. seqq.* Nemini ergò ambigere fas erit, quod olim Patresfamil: & hodiernum etiam, si qui extra Respubl. existant, jus arcendi ob metum pestis exercere contra adventantes queant. Cui enim id, quod majus est, licet, etiam id, quod minus est, licebit, *cap. cui licet 53. de R. J. in 6. L. 21. ff. eod.*

§. 2. Dum deinde majestas dimittebatur è cœlo, eadem ornati augusta jura consecuti procul dubio etiam arce- cere finibus possunt, quos ob morbos contagiosos suspectos intromissos damnum irreparabile provinciis daturis timent. Ipsorum enim officium postulat, ut saluti subditorum omnibus prospiciant modis, nec inferiores iidem Patri- busfamil. veteribus hac parte erunt. Quam in rem plura facere verba, nihil attinet: cum superius in primâ Dissertatione hoc punctum sat abundè fuerit exputatum. Cœterum Imperatori Romano idem jus competere etiam tum dictum & ex Legibus Justinianeis evictum fuit. Cum verò Imperii nostri facies immutata & Respubl. olim simplex in mixtam,

ut

ut nunc quidem est, transferit, quæstio moveri poterat, utrum Imperatori soli, an verò cum consensu Electorum ac Statuum id juris exercere liceat? Quod quidem problema distinctionis remedio omnium optimè extricabitur. Quod si enim Imperator in Bohemiæ Regno item in Austria vel aliis provinciis hereditariis suis prohibere forenses ob metù pestis à finibus suis habeat necesse, propria auctoritate id ipsum facere posse, ambiget hæctenò nemo. Obtinet enim in iisdem summa & territorialia jura & hinc fines suos tutari & ab imminente malo conservare poterit. Id quod adeò indubitatum est, ut si sæcus quis statuere præsumeret, Imperatorem ille reliquis Imperii Statibus faceret inferiorem, non sine absurditatis nota. Ex adverso, si Imperator ut talis externos alicujus gentis ab omnibus Imperii finibus arcere consultum ducat, existimaverim, ego optimum esse, si ad minimum cum præscitu Electorum id ipsum exsequatur. Quamvis enim hanc in rem nulla expressa Imperii sanctio pragmatica reperiatur; ex similibus tamen casibus arguere illud licet. Ita enim in gravissimis causis utpote foederum, alienationis, belli gerendi &c ad minimum Electorum consensum exquisitum promissit invictus hodiernus Imperator Leopoldus in capitul. §. 10. 12. 13. Jam verò prohibitio accessus ad Imperii fines res magni momenti est, unde bellum facile exardescere potest. Consilium ergò Statuum vel ad minimum Electorum ista efflagitabit. Cui accedit, quòd per ejusmodi prohibitionem commercia sufflaminentur, quæ proprio aliàs ausu non poterit tuto tollere Imperator Capitul. Ferdin. 4. §. 22. & Modera. Imp. Leopoldi §. 23. *prope fin.* Nam & de Judæorum prohibita receptione communi Imperii consensu dispositum legimus *in Recess. Imper. de*

anno 1548. §. 20. tit. von Juden und ihrem Vucher 2c. Si-
mile exemplum cernitur in Cingaris den Zigeuern /
de quibus in cit. Rec. Imper. tit. 27. ita sancitum reperitur:
Derjenigen halben / so sich Ziegeuner nennen und hin
und wieder in den Landen ziehen / gebiethen wir allen
Churfürsten / Fürsten und Ständen bey den Pflichten/
damit sie dem H. Reiche verward ernstlich und wollen/
daß sie hinführo dieselben Ziegeuner (nach dem man
glaubliche Anzeige hat / daß sie Erfahrer / Verräther
und Aufseher seind und der Christen Land dem Türcken
in und durch ihr Land nicht ziehen/handeln noch wan-
deln lassen/nach ihnen die Sicherheit und Geleith ver-
statten 2c. vid. alias de Cingaris istis Limn. de Fur. publ. Lib.
9. cap. 1. num. 161. seqq. Interim inde satis patet, quod jus
arcendi certum hominum etiam genus ab Imperii totius
finibus Imperator unà cum Statibus exercere soleat. Quid-
ni ergò de prohibitione totius gentis vel hominum alte-
rius Reip. idem dicamus? Cœterum illud iterum inculco,
quòd salute & utilitate publica celeritatem in hoc prohi-
bitionis articulo exposcente non omnium Statuum noti-
tia præcisè sit necessaria; sed Electorum consensus ac sci-
entia hæcenus sufficiat, arg. §. 10. cit. Capitul. Leopoldi.

§. 3. Electoribus porro & Principibus reliquisq;
Imperii Ordinibus competere jus arcendi ob pestis q;
tum vi superioritatis territorialis, supra in prima Dispu-
tatione fuit ostensum. Quod quidem iisdem eo minus
dubium reddi potest, quo certius est majores etiam in ipsos
cadere potestates. Nam & jus belli tenent, vid. Aur. Bull.
tit. 17. §. fin. Handhabung des Friedens zu Worms de
anno 1495. tit. 17. §. fin. Limn. de Fur. publ. Lib. 4. cap. 8. n.

247. Adeo ut Princeps in vasus se in continenti possit vindicare, Ordinat. Pac. Publ. de anno 1521. Tit. die Poen aller Friedbrecher ibi: den Beschädigten 2c. Carpz. *de Leg. Reg. Cap. 4. n. 15.* Pariter & foedera Status Imperii securitatis & pacis causa ineunt, Aur. Bull. tit. 15. ibi: Jedoch die Gelübde und Verbündnis / so die Fürsten / Städte und andere wegen gemeinen Landfriedens aufgericht / ausgenommen 2c. jung. Handhabung des Friedens / Rechtens und der Ordnung zu Worms anno 1495. Tit. die Königl. Majestät sol keinen Krieg anfangen ibi: Auch sollen Wir / unser lieber Sohn Erzhertzog Philip / auch unsere Churfürsten / Fürsten und Stände des Reichs / ohne wissen und willen jährlicher Versammlung / keinen Krieg oder Fehde anfangen / noch einig Bündnis oder Einigung mit fremden Nationen oder Gewälthen machen / die dem Reiche zu Schaden / Nachtheil oder zu wieder sein möchten. Unde probabiliter à contrario concludere licet, quod foedera Imperio proficua inire Status optimo jure queant, vid. Limn. *de jure publ. cit. l. num. 16.* Redit ergo communis argumentatio & conclusio nostra, quod, qui bellum gerere, qui foedera inire cum aliis queunt, multo magis potestate arcendi exteros ob metum pestis valeant.

§. 4. Firmum ergo manet & fixum sedet, quod Principes & Status Imperii jus arcendi cum adversus extraneas gentes, tum adversus aliorum Statuum cives valide exercere possint. Num. verò & ipsius Imperatoris subditos prohibere à finibus suis integrum Imperii Statibus fit, quæri poterat. Quod quidem asseverare nullus dubito. Quamvis enim Imperator caput Imperii sit & hinc ipsi à Statibus cunctis veneratio merito debeatur; tamen nihil

nihil inde prerogativa ad subditos ejusdem diffluit. Universalis territorialis superioritas est & sicut ad omnes sui territorii districtus sese porrigit; ita adversus forenses sine discrimine quoque sese exferit. Et ut multa paucis complectar: æque adversus Imperatoris subditos in terris ejus hæreditariis jure hocce utitur Imperii Princeps ac quidem contra alios Imperii Principibus subjectos. Ita Hungari, ita Bohemi territoria Principum transcuntis æque vectigal ac alii pendere & in illis commorantes pariter etiam provinciarum legibus submittere se coguntur. Quod quidem in vulgus notum est & si quispiam dubitare desuper sustineret, sensuum eidem memoria revocanda esset. Illud tamen adhuc monere hocce in articulo habeo, quod si Imperator in infectis ejusmodi terris sedem suam habeat, rectè atque ordine facturum Principem si Imperatori institutum istud prohibendi submissè indicet. Necessitatis se lege, duro telo eò adigi cum suæ suorumque saluti prospicere sibi incumbat. Nam & sperare se fore, ut non malè consulat id Cæsarea Majestas cum & ipsius interlit, ne malum in felix latius serpat & indies increscens sanas Imperii partes invadat ac consumat tandem. Se interim Imperatori non defuturum literasque & mandata Ipsius accepturum libentissimè. Vigilibus enim finium id ipsum injunxisse. Ita reverentia erga Cæsarem persistet inviolabilis & securitati regionum cuiuslibet Status sapienter prospicietur. Et verò, si Imperii Princeps citra ullam Imperatori eo nomine factam notitiam muniret fines suos & repelleret indifferenter quoslibet ex Imperatoriis terris, facilè id ipsum ad contemptum quendam interpretaretur Cæsar: præprimis si & cursus publicos è locis Cæsareis avertere salus publica exigat.

§. 5. Ast

§. 5. Ast, quid si invalescat in Cæsareis terris pestis
venenum & vitæ consulturus Principis vel Status cujus-
dam territorium intrare & ibidem commorari præoptet
Imperator, anae cum Comitatu suo recipiendus, an verò
cum eodem etiam repellendus erit? Recipiendum ego
ipsum adstruerem. Sunt enim Electores reliquique Sta-
tus Imperatoris atque Imperii vasalli & subditi, tradente
Martino Rumelino *ad Aur. Bull. part. 3. Dissert. 2. thes. 8.*
Prius investituræ literæ & fidei datio comprobant: Siqui-
dem omnia, quæ habent, & per infeudationem consecuti
sunt, beneficio & auspiciis Cæsarum Imperiique obtinent
atque exercent, vid. *Recess. Imper. de anno 1521 Ordnung
des Landfriedens / sub tit. Handhabung des Friedens /
§. darauf befehlen ibi: Auch bey Verlust aller Gnaden /
Privilegien und Rechten / so ihr von uns und dem Heil.
Reiche habet.* Posterius exinde liquere videbatur, quod
iidem Cæsareæ Majestatis subjectissimos, *der Käyser.
Majestät aller unterthänigste / geberksamste* se in literis
& supplicationibus profiteantur. Quæ certè formula ac
Curia stylus venerationem ac obsequium ipsorum lucu-
lenter arguit, *ConfReinking. de Regim. Secul. & Eccles. Lib.
1. Clas. 5. Cap. 6. num. 85. seqq. Sixtin. de Regal. Lib. 1. cap. 4.
num. 8.* Quamvis hoc ipsum cum grano salis acci-
piendum sit: Siquidem status Imperii Imperatoris subdi-
ti merè tales non sunt; sed summam simul potestatem
participant. Nam & iidem Imperatoris *unterthänigste /
geberksamste* nominantur, intuitu Imperii, cujus Impera-
tor supremum caput est, cui se merito cum maxima reve-
rentia submittunt reliqua Imperii membra, *Conf, Burgol-
denf. ad Instr. Pac. part. 1. Disc. 23. §. 1.*

B

§. 6.

§. 6. Quicquid ejus sit, supposito hoc & concesso, quod Electores ac Status fidelitatem debeant præstare Cæsari, incolumem hunc servare eosdem etiam oportet. Qui enim Domino suo fidelitatem jurat, sex semper in memoria debet habere: Incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile. Incolume, ne sit in damno Domino de corpore suo &c. 2. *F. 6. Can. de forma 18. Caus. 22. q. 5.* Tenetur scilicet domini incolumitatem ac commodum promovere vasallus, & avertere studiosè, quod Domino forte imminet damnum. Clarius & plus dicam, obstrictus est vasallus erga Dominum, ita se gerere, ne vel omitendo vel committendo ob sit vitæ & corporis incolumitati & securitati, Dn. Struv. in *Syntagm. Jur. Feud. cap. XI. th. 3.* Nunc verò infectis pestis veneno Cæsareis terris, quis non videt, ipsum in præsentissimo vitæ periculo esse constitutum, cui ut eripiant Status caput suum, omninò ipsis incumbit. Accedente cum primis fidelitati summa ista veneratione, qua hoc illos prosequi fas est.

§. 7. Posset etiam pro Cæsaris partibus depromi aliquod argumentum ex apertura jure der *Defnung* / quam subditi tempore belli Domino territorii aperiendo castra & arces facere tenentur, *Limnæus de Jur. publ. Lib. 4. cap. 8. num 244.* Unde & feuda aperibilia die *ausgebige Behn* & clausula consveta & solennis das *Schloß N. und Stadt sol uns offen seyn wieder männiglichem zu unsern Kriegen und Nöthen/wo wir das bedürffen/niemandß ausgeschloffen/* vid. *Besold. in Thesaur. Pract. Voce Defnung/ & Wehner. in Pract. Observat. Verbo Defnung/ offen Haus.* Nam & *Besoldus in Polit. Lib.*

Lib. i. Cap. 4. num. 25. tradit, quod majestati omnia fortalicia patere debeant. Interim, quia Doctores, qui Imperatoris Reservata retexunt, id juris insimul non commemorant & iidem communiter aperturæ necessitatem subditis injungunt, vel ut cum vasallo ita pactum sit, supponunt, vid. Limn. & Wehner. *cit. loc.* adde Tabor. *de Metat. & Epidem. cap. 6. num. 10.* eodem ego argumento abstinere malui. Quamvis enim nullus fortè Status in terris suis facilè aditum Cæsari sit denegaturus; quemlibet tamen absque conventionis lege ad aperiendum arces & urbes semper & ubique esse obstrictum, hæstenus vix ausim asseverare. Ad quod thema meditatus incidi in visionem à Wehnero *cit. loc.* prope finem propositam, cujus verba hæc sunt: Hoc loco non pratereunda est pulchra quæstio à Sichard. *in L. 30. num. 6. C. de fideicom. fol. 943.* proposita: quidam Princeps promisit Cæsari, quod velit ipsum juvare contra omnes nullo excepto: vel promittit ei, quod velit ei dare receptum, quod vocamus **Oeffnung** in omnibus suis munitioibus & castris, **daß Er freyen Aus- und Einritt habe.** Si deinde Cæsar moveat isti promissori bellum aut velit eum offendere: tunc ille Princeps nec tenetur eum juvare, nec ei receptum dare in castris suis, non obstante generali promissione. Semper enim excipitur persona loquentis, *L. Inquisitio C. de Solut.* Hæc Wehnerus. Unde tutò, puto, colligere est, quòd quoniam speciali de super conventionem inita Imperator à Principibus Imperii potestatem istam consequi & obtinere debeat, vi imperii eidem vix competat, conventionem quippe alias ista futura superflua. Interim quilibet Status, quid hac parte fidelitas & veneratio, qua obstrictus Imperatori est & ipsa civilitas exigat, temporisque ratio permittat, facilè secum excogitabit statuetque.

§. 8. Illud potius monendi sumus, quod & in recipi-
piendo Imperatore ob pestis periculum circumspectio
quædam Principibus & Statibus Imperii nequeat invideri.
Destinato enim Ipsi in territorio loco, in reliquis urbibus
& cumprimis, ubi ipsemet degit, Princeps exerceri jus ar-
cendi potest, si Cæsaris Comitatus advertatur contamina-
tus. Quod nemini mirum videri debet: Siquidem
Princeps in fidelitatis promissione suam, uti supra etiam
monitum, tacite personam excepisse intelligitur. Ut enim
sileam isti fidelitatis præstationi eximere Interpretes com-
muniter & præferre quasi feudi Domino, Patrem, filium,
uxorem ac fratrem, vide Gothofr. in Not. 2. F. 7. num 66.
generali equidem sermone non continetur persona lo-
quentis, arg. L. 1. de Senat. L. 53. §. ult. de Act. emp. L. 10.
C. de Solut. Cap. Petitiõ 31. x. de Furejur. Quo pertinet, inquit
Caspar. Bitschius in Comment. ad cit. 2. F. 7. insignis locus
1. Corinth. 15. v. 27. ubi D. Paulus inquit, cum Psalmus octa-
vus dicit, DEUM omnia subiecisse sub pedibus Christi, ma-
nifestum est sine dubio esse, quod eo sermone non intelligatur
is, qui subjecit ei omnia. Et rectè monet Celsus in L. 9. ff. de Ser-
vit. cum quid simpliciter & infinite dicitur, verba civiliter
esse intelligenda & in sermone quadam tacite excipi. Hæc
Bitschius. Atqui & charitas ordinata à se ipsa incipit nec
vitiõ verti poterit vasallo, quod de sui suorumqve salute
simul cogitet, dum de Domini incolumitate deliberat.
Quamvis & rogari Cæsarem à Vasallo posse putem, ut hu-
jus terras intrans paucioribus utatur ministris, ne pars sin-
cera etiam trahatur. Nam & id efflagitare videtur mu-
tuum inter Seniore & Vasallum fidelitatis consortium,
Dominus enim feudi quoque in omnibus vicem fideli suo
reddere debet, dict. 2. F. 6.

§. 9.

§. 9. Post Imperatorem Electoribus ac Imperii Principibus, Statibusq; rectè adscribi arcendi potestatem; supra in priori Disputatione offensum. Qui enim jus superioritatis territorialis tenent, iis & hoc omninò competit. Ut hinc crambem bis coctam iterum apponere minime ducam necesse. De Statibus provincialibus quaestio injici poterat, num & his facultas arcendi attribuenda veniat? Qued omninò asserere ausim, istamqve tam late porrigere, quam late ipsorum patet jurisdictio. *So weit ihr Weisbild geht.* Limites enim sicut in domo; ita perinde in territorio finem constituunt. Et quamvis non lateat nos differentia istarum urbium Principibus Imperii subditarum: alia etenim nutui suorum Principum obnoxia in omnibus sunt; alia verò multis immunitatibus ac privilegiis praedita, quales sunt: Rostochium, Wismaria, Hildesia &c. vide Mevium *ad Jus Lubec. Quaest. 2. Praelim. num. 42.* Burgoldens, *ad Instr. Pac. part. 1. Disc. 23. n. 4* tamen hac parte parum inter utrasq; intercedere discriminis putaverim. Sicut prioribus majori potestate polentibus disputari arcendi jus nequit: ita posteriores jurisdictione instructa salutem subjectae sibi terrae & incolarum procudere minime sunt prohibenda. Convenit enim magistratui civitatem ab omni sorditie & immunditie vacuum conservare, ne fordibus ac fecibus aëris tranquillitas inficiatur & pestes, febres, gravesq; infirmitates inde oriantur. Quam in rem edicta ipsi promulgare omninò erit integrum, Conf. Besold. *de Consider. Vit. & Mort. Cap. 2.*

§. 10. Sed non satis liquere videbatur, qui copia detur arcendi exteris civitatibus municipalibus? Pone enim, haec statuta condere, pone, consuetudines recipere posse; tamen nec illa, nec haec adversus alius terrae subditos

valebunt aut exerceri poterunt. Conf. Rauchbar *part. 1. q. 1. num. 28.* Cui accedit, quod civitas alterius Jurisdictionis cives evocare nequeat, vide eund. Rauchbar *p. 1. q. 13. n. 20.* unde à contrario arguendum videbatur, quod nec prohibere à muris suis eosdem ipsi liceat. Magistratui enim supra modum jurisdictionis suæ jubenti impunè non paretur, *L. fin. ff. de jurisd. ibiqve Dn. Brunnemann. num. 1.* Paul. de Castro & Uldaric. Zasius *ibid.* Mevius *ad Jus Lubec. quest. pralim. 4. num. 2. 3.* Verùm forenses alienum territorium ingressos obligare Statuta ejusdem loci in proclivi est. Dum enim ibidem agere ac subsistere percipiunt, legibus & Statutis istius se territorii submisisse intelliguntur, Carpzov. *Lib. 5. Resp. 1. num. 17.* Conf. Joann. Petr. Surd. *Lib. 1. Dec. 13. num. 5. 6.* adeo ut & Judicis arbitrio puniendi quandoq; relinquuntur, vide Paul. Christin. Decis. Belgic. *Vol. 2. Dec. 2. num. 8.* Atqui & iidem forenses in eo territorio, quo agunt, ad collectæ etiam exsolutionem indubiè tenentur, quoties eadem pro tuitione loci & aliis periculis obviandis vel avertendis imponitur ipsaque commodum vel defensionem bonorum forensis concernit, idem Christin. *Vol. 5. Decis. Belgic. Dec. 48. num. 8. seq.* Tum verò à jure evocandi haud competente ad denegandum arcendi jus non oppidò licet argumentari. Evidentissima sanè subest diversitatis ratio. Alterius enim territorii subditi evocari ideo nequeunt, quia evocans nec in eorum personas, nec in territorium, in quo morantur, quicquam jurisdictionis obtinet: Unde iterū redivit canon, ultra jurisdictionem jus dicenti impunè non paretur, *cit. L. fin. de Jurid.* Sed verò, qui extraneos territorium ingressuros avertere satagunt in territorio, à quo repellunt jurisdictionem, omnino obtinent & hinc licita cohibitio est.

§. II.

§. 11. Nimirum paucis ita habendum: Fons & origo
omnis jurisdictionis est majestas; quæ sicut potestate pot-
let summa in civitatem ubique: ita etiam in rebus civilibus
ac criminalibus cognoscendi, statuendi & exequendi fa-
cultate augustissima ubique; locorum Imperii gaudet. Ne ve-
rò illud onus nimium gravet imperantis humeros, solet
hic passim istam potestatem communicare subditis, ean-
demque certis plerumque districtibus circumscribere. Conf.
Eckolt. *iii. ff. de Jurisd. §. 4.* Quemadmodum ergo vi sum-
mæ jurisdictionis Princeps arcere ab Imperii finibus pe-
grinos valet: ita magistratus in municipiis aliisque juris-
dictionis exercitium tenentes à terris sibi subiectis repel-
lere suspectos extraneos possunt. Id interim inficiandum
haud est, quod jus hocce subalternum Principis arbitrio
subjaceat. Nam & omnis jurisdic-tio à Principe Magistrati-
bus destinata vel etiã Vassallis indulta hætenus dispositio-
nem concedentis non aversatur. Quidni ergo & arcendi
jus ejusdem moderationem expectabit? Pone igitur, Prin-
cipem magistratui municipali interdicare, quò minus ex
alia civitate advectos arceant, tum utique ejusdem volun-
tate acquiescendum est. Jurisdictionis enim concessio à
Principe facta aliis, eidem cunctam disponendi facultatem
non adimit: quin potius, quæ ad Reip. salutem faciunt,
haud obscurè censentur exempta.

§. 12. Sed hic ista visio incidit, num magistratui mu-
nicipali competat istud arcendi remedium etiam tum,
quando Præfectus militum in ipsa urbe à Principe est con-
stitutus. Negativa sententia verior esse videbatur. Con-
creditæ enim civitatis portæ Præfecto & hinc simul facul-
tas admittendi exteros & eosdem etiam repellendi attri-
buta simul intelligitur. Et quamvis jurisdictionem, im-
perium

perium merum & mixtum teneat municipalis magistrat9,
non tamen in portas huic quicquam juris. Claves potius
ipse custodit Praefectus militum, *L. 12. §. 2. de re milit.* adeoq;
& nomine Principis admittendi & non admittendi jus pe-
grinos exercere, valebit in advenientes. Ego verò hic
discrimen molirer inter jus arcendi ab urbis pomœriis, vel
castello: & à finibus jurisdictionis cujusque civitatis: Illud
magistratui oppidano omninò asserendum est, quoniam
ipfius curæ incumbit, ne urbs aliquod ex infectione alte-
rius capiat detrimenti. Nec indignabitur ad ejusmodi Se-
natus prohibitionem urbi praefectus, cum ad urbis pomœ-
ria nondum delati fuerint advenæ, adeoq; ipfius potestas
nondum ceperit vires. Sicut enim praefecti urbi olim Im-
perium urbem & centesimum milliare non egrediebatur
L. 1. §. 4. de Praef. urb. ita & hodie portas & valla in civitati-
bus munitis, concredita sibi praefecti obtinent & ut utraq;
defendere queant, certo militum numero imperant. Pote-
rit ergo magistratus oppidanus cives, vel mercenarios
quosdam disponere circa jurisdictionis suæ primordia &
suspectos forenses, territorium intraturos repellere. Nec
custodia ista quicquam praëjudicat praefecto urbis muni-
tæ, qui in portis invigilat, ne intromittantur contaminati.
Nam & accidere hinc potest, ut peregrini à vigiliis oppida-
nis admisi, tamen jussu praefecti arceantur ab ingressu ur-
bis, quoties ipsi non satis videntur sinceri. Saepè etiam com-
municato consilio praefect9 urbi & Senatus ejusdem fines
observant & ille simul milites custodiæ commodat. Cives
enim arctiori disciplinæ non assveti haud semel in ejus-
modi negotiis segniores fuere deprehensi. Tum quoque
in hoc casu advertendum est, num à Principe ipsi solius
urbis, an verò simul totius districtus circa urbem ob-
serva-

servatio sit commissa. Sanè, ubi hic loci contagionis me-
tus invalescebat, transvectioni super albi semper tres ad
minimum aderant milites, qui advenientium literas tran-
sitórias examinabant & è locis suspectis profectos oppidò
repellebant & nec epibatides quidem intrare permitte-
bant. Dubii verò expectare & num transvehendi fuerint,
vel non, supremi Præfecti militum nostri Generosi
perquam & civitatis nostræ saluti summa cura
invigilantis jussui obsequi tenebantur. Quo fa-
ctum, ut DEI auxilio Suburbia etiam nostra fuerint
à malo isto cervicibus nostris passim imminente sal-
va præstita, quæ faciliè venenum capere potuissent, si ad
eam undequaque confluere peregrinatis fuisset in-
dultum. Longè verò aliter res se habet, si civitati Castel-
lum adjacet & huic peculiaris Capitaneus præest. Tunc
enim magistratus oppidanus deficiente præprimis præsi-
diario milite urbem; hic verò arcem curæ sibi habet.
Exemplum hanc in rem suppeditat nobis Lipsiensis civitas
& castellum contiguum. Huic enim Præfecti; illi Sena-
tus providentia invigilabat peste appropinquante & ipso
malo emporio istius celeberrimo incubante, nec minus eo-
dem per DEI clementiam iterum prostrigato. Custodes per
singula loca ingressus suburbiorum erant diligenter dis-
positi, qui adventantium literas testimoniales efflagita-
bant & exhibitas in urbem ad eos, quibus examinandi istas
provincia demandata erat, perferabant. Reduces hi de-
inceps admittebant sinceros, vel repellebant suspectos. Et
hactenus hæc Senatus custodia locum invenit, quoties ur-
bi præsidarios milites non imposuit Princeps. Hoc enim
facto illa admodum minuitur ac circumscribitur, quam-
vis & hoc casu Principis voluntas sit sedulo attendenda

C

man

mandatumque ejusdem exputandum. Ita quandoque ille subsidiarium militem in urbem mittit, ut unam cum magistratu oppidano salutis publicæ curam habeat, quandoque verò absolute militum Capitaneo custodiam urbis & defensionem ab ingruente malo concedit. Modò, ut civitatis omnes portas, modò, ut una saltem custodiant milites, disponit, reliquis civium vigilantia relictis. Semper itaque circumstantiæ singulæ probè discutiendæ & imprimis Domini territorialis iussa sunt ponderanda, quippe cui universalis Reip. cura & salus incumbunt; aliàs facilè hic impingetur.

§. 13. Atqui & urbes, quæ jurisdictione destitutæ, pagi pariter ac vici arcendi potestatem habent, in quantum hæc à superiori non circumscribitur. Quo in puncto dissentire lubet à Johanne Francisco Ripa *Tr. de Peste cap. 5. de Remed. ad conservand. Urb. qui universitati Regalibus & jurisdictione destitutæ arcendi facultatem denegat. Prohibendi enim jus est variū, nec omne à Regalibus & jurisdictione dependet; Sed datur etiam vulgare privatis commune & ex ipsius societatis natura resultans. Vid. ea, quæ hanc in rem tradidimus supra Disp. 1. Quin singulis civibus & incolis eandem tuto tribuimus. In situs omnibus animatis vitæ amor, quæ sicut semel adempta, redit in hoc mundo nunquam, ita animalia cuncta obitum deprecantur, quantum possunt, homines verò reclamatione in simul præditi hac istam evitare studiosissimè conantur. Cum ergò, tradente Livio *Lib. 25. num. 26.* contactus ægrorum, vulget morbos pestis tempore & pestifero etiam odore corpora conficiantur, rectè atque ordine facit, qui, quantum in se est, occasionem morbi capitalis à se avertit. Nam & in una civitate, qui degunt, hoc jus adversus se invicem rectè*

rectè usurpabunt. Ita fac, vicini domum, vi morbi repletam, quotidianaq; funera & mortem, ubi iterum cum Livio *cit. loc.* dicam ob oculos esse: tum verò prohibere civis quilibet potest, quo minus ex suspectis ejusmodi habitaculis domum suam quis intret. Quamvis enim in una urbe, in uno pago habitantes societas contineat ac jungat, nihil tamen obstat quicquam, quo minus in horrido hocce mortis articulo se separare à concivibus suis aliquis possit eorumq; aspectum à se amoliri.

§. 14. Claudat præsens caput quæstio, num conjux conjugem ob metum pestis arcere à se, seq; ab ead. separare queat? Equidem maritus decumbenti uxori parum prodesse, sibi verò nocere facilè & pestis malum conciliare potest. Mortui enim ægros, ægri validos, cum metu, tum tabe ac pestifero afflatu facilè consumunt. Quod si ergo maritus ægrotx uxori de medicamentis, cibariis aliisque prospiciat necessarariis, satisfecisse suo videbatur officio, cum nemo se obliget ad matrimonii contractum; nisi salvæ vitæ incolumitate, Henric. Zoës *ad tit. x. de Conjug. Lepr. n. 2.* In contrarium vero argumentum *ex capit. 2. x. de conjug. leprof.* huc trahi solet. Verba ejus ita habent: *Quoniam nemini licet, (excepta causa fornicationis) uxorem dimittere, constat, sive mulier lepra percussa fuerit, seu alia gravi infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda vel etiam dimittenda.* Et paulo post: *Quod si virum sive uxorem leprosum fieri contigerit & infirmus à sano carnale debitum exigat generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.* Dum ergò sanus leprosa cohabitare conjugum debere, hic adstruitur, pariter in pestis periculo hac infectæ uxori maritum adesse debere statuendum esse videbatur. Accedit, quod uxor sit pars corporis mariti, *Can. admonere 8. Caus. 33. q. 2. & ad*

C 2 Bpbes.

Ephes. cap. 5. difertè habetur: Viri diligite uxores vestras, sicut corpora vestra, qui uxorem suam diligit, se ipsum diligit, nemo enim unquam carnem suam odio habuit; sed nutrit & fovet eam. Quod eo ampliari ait Schneidevv. ad Inst. tit. de nupt. part. 4. num. 57. ut nec quoad thorum seu mutuam servitutem fiat divortium. Et verò hoc ipsum jus civile hæctenus comprobare suo modo videtur in L. si cum dote, 22. §. si maritus 7. ff. Sol. matr. hisce verbis: quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris maritum vel uxorem viri participem esse. Quorsum spectat, quod Ludovic. Vives Lib. 2. de Christ. Fœmina cap. 3. pag. 365. tradit in hunc modum: Si tuum corpus iractare te non pigeret agrum & in pustulas bufones ac ulcera a oculos & manus immittere, cur maritam aversaris sic affectam, cum sitis duo in carne una seu ut dicam latinius, homo unus, Genes. 2. v. 24. Pecuniam inquis attuli, qua conducatur, qui hoc agat. Ergo mercedi uxor tua nupsit non tibi & tu maritum te esse censes solum, quod tecum cubitat conjux, an in hoc uno situm conjugium arbitraris, leges profecto DEI & nature violas. Conf. Carpz. Lib. 2. Jurispr. Conf. Def. 180. n. 3. Dn. Ordin. Ziegler. ad Lancell. Lib. 2. tit. 10. §. 25.

§. 15. Alii moderationem quandam conjugii sano hic persvadere satagunt, quod iste ita infectæ succurrere & adesse uxori teneatur, ut vitæ propriæ non inferat irreparabile aliquod damnum. Quorsum ego refero & interpretor ea, quæ tradit Gothofred. ad Schneidevv. in. cit. l. Lit. C. quando, plerique tamen inquit, sic sentiunt, amplexum connubialem partem sanam prestare non cogi, quod mihi æquum videtur. Satis enim superque est fidei & amoris indicium, si leprosus conjux à conjugè non deseratur, si ei per ministram vel ancillam commodè omnia prestentur & inserviat. Durum enim est, ut conjux, qui morbo contagioso non tenetur, conjugii ita contagioso convivere & conjugalem amplexum reddere teneatur. Non licet malum facere, ut eveniant bona

bona. Malū feret, si propagando isti morbo occasio daretur, hoc uno colore, quod conjux nō sit deserendus. Et quid si liberi inde ante morbum alter utrius suscepti? Familia & innocentium liberarum habenda est commiseratio, ut saltem per eum Parentē, qui sanus est, eis possit prospici. Jurandus maritus ac Pater, non sic autem, ut innocentibus & immeritis fiat injuria. Hæc Dionysius Gothofr. Equidem in hoc articulo deprehensus, quilibet conscientiam suam examinabit & ita se exhibebit, ne mariti vel uxoris officium neglexisse nec tamen in seipsum injurius esse videatur. Atque hinc, si sua presentia maritus uxori nihil præstare, ipse verò contagii labem facile contrahere potest, abstineat, se potius ipse; medicamenta verò decumbenti porrigi & eidem diligenter inferviri curet. Ex adverso si ministras consequi possit nullus conjux, sanus ipse adesse tenebitur. Non facile enim tranquillam reddet conscientiam maritus, qui destituit uxorem, quocunque morbi genere laborantem, vide Carpov. in *Jurispr. Consist. Lib. 2. Def. 180. num. 3. & def. 203. num. 12.* Facit huc quod Julius Caponus *Tom. 3. Discip. Forens. cap. 1. num. 28.* tradit hisce verbis: qui matrimonium contrahunt, suam personam alienare videntur, quia non habent amplius sui corporis potestatem & sibi invicem vir & uxor sunt servitute obnoxii. *Cap. si infidelis 28. q. 2.* Nec habenda insuper B. Lutheri *Tom. 3. V Vitteb. fol. 395.* adhortatio est, quæ ita habet: Darumb lieben Freunde laffet uns nicht so verzagt seyn und die Unsrigen / so wir verpflichet nicht verlassen / was sind alle Pestilenz und Teuffel gegen Gott / pfui dich und aber pfui dich du leidiger Unglaube / der du dich laffest eine kleine Druße mehr schrecken / denn dich die Gött. Verheissung stärcket.

§. 16 Quod de conjugibus hactenus censuimus,
id etiam de Parentibus & liberis volumus intellectum.
Liberi enim Parentibus debent obsequium h.e. honorem,
reverentiam, pietatem, beneficii gratiam *L. 1. & t. t. ff. de
Obseq. Parent. & patr. praest. ibiq.* Wissenbach. num. 10.
Adeo ut illi hos egentes alere teneantur, *L. 5. pr. §. 2. & §.
17. ff. de agn. & alend. liber.* ciconaria quasi lege uti non-
nulli statuunt, vide Wissenb. *ad dict. tit. Pand. §. 17.* Exi-
mum hanc in rem praestitit exemplum Aeneas,
quod sequentibus versibus *Lib. 2. Aeneid.* induxit
Virgilius:

Ergo age care Pater, cervici imponere nostra
Ipse subibo humeris: nec me labor iste gravabit.
Quo rescunque cadent unum & comune periculum
Una salus ambobus erit, mihi parvus Julius,
Sit comes & longe servet vestigia Conjux.

Pariter Parentes in liberis suis magis afficiuntur & terren-
tur, quam in se ipsis, *L. 8. §. ult. quod met. caus. Petr. Surd. Decis.
101. n. 9.* Unde una pene persona *L. ult. C. de imp. & al. Subst.*
plus dicam pars corporis paterni esse intelligitur, *arg. L. 22.
§. fin. C. de arg. & cens. Lib. 11.* Unde & Pater officio judicis
cogitur alere filium *L. fin. C. de alend. lib. Alex. Trentacinq.
Lib. 1. Rubr. de Aliment. Resol. 2. num. 1.* nec ergo Pater
vel mater gravis, etiam morbis dejectos salva conscientia
derelinquere liberos poterunt.

§. 17. Illud etiam, antequam hinc discedamus,
monendum restat, quod ministri Ecclesiae adversus paro-
chianos jus arcendi exercere nequeant. Hi enim illius
opera

opera & ministerio tempore pestis maximè indigent. Ad-
vocantibus ergò ad agrotos sacra Synaxi fortè usuros adeo-
fòres præcludere nequeunt, ut potius accedere ad eos-
dem, ipsosque erigere & alias officium suum facere tene-
antur. Accedit, quod eorum separatio arguat diffidentiam
erga promissiones divinas, *Psalm. 91. v. 7. ibi: non appro-
pinquabit ad Te malum & Matth. 10. v. 30. Capilli capitis ve-
stri omnes numerati sunt, nec non Hebr. 13. v. 5. non derelin-
quam te, nec deseram te, vid.* plura argumenta hanc in rem
apud Carpz. *Lib. 1. Jurispr. Consist. Def. 72. num. 4. seqq. &
Def. 105. n. 1. seqq.* Sicut verò minister Ecclesiæ non arcere
valet eos, qui ex domibus urbis suspectis etiam ipsum ad
agrotos accersitum veniunt; ita multo minus discedere
eidem ab Ecclesiæ erit integrum, vide iterum Carpzov.
cit. loc. Interim utraque doctrina non videtur in univer-
sum abire. Nam quod quidem facultatem arcendi atti-
net, quandoque in Ecclesiæ ministrum eandem compete-
re existimarem. Quæ fini loca, ubi ille agit, sedulò sunt
discernenda. Ita pone ejusmodi urbem, ubi peculiare
Pastores pestilentialia, quos vocant constituti, tùm verò
ad quoslibet agrotos istis superstitionibus non posse evocari
reliquos Ecclesiæ Ministros, persuasissimum mihi habeo.
Vnde etiam his aliquod jus arcendi invidendum non erit.
Pariter & ipsis fas erit à loco pestifero discedere, si absque
scandalo & jactura muneris Ecclesiastici fieri queat. Au-
diamus iterum Carpz. qui *cit. loc. Def. 72. n. 9.* hæc adjicit:
*Quid enim si aliis quoque Ecclesiis sit præpositus (Minister scilicet
Ecclesiæ) Ecclesiæque in loco pestifero aliis verbis Ministris sit
instrueta, aut substituatür alius, qui non minore dexteritate,
diligentia ac fide Ecclesiastici muneris partes obeat: ita ut*
absq.

absq. scandalo & jactura functionis Ecclesiastica secessus fieri
queat? Non invidendus tum erit locus tutior Ecclesie mini-
stro, qui forsan ultra modum est timidus; nam in casu ne-
cessitatis & publica utilitatis Ecclesiam dimittere Canones
concedunt, *Can. mutationes Can. scias caus. 7. q. 1. Matth. Ste-
phan. de Jurisd. cap. 16. num. 5. & . 11.* Hæc Carpzovius. Ul-
teriora hic merito relinquimus Theologis & quæ adhuc
circa jus nostrum arcendi ejusdemque potissimum
objectum restant, tertiæ eidemque ulti-
mæ Dissertationi reservamus.

Interea sit

SOLI DEO GLORIA!

Politissime ac Præstantissime

DOMINE VOLLMARE,

Fautor ac Amice Colende plurimum.

Operam juri hodie dant multi, qui tamen in publicum prodire & certamen eruditionis sustinere refugiant. Dum enim privata disceptationum exercitia averfantur, nec minus examina, quamvis oblata, deprecantur, fit, ut ipsimet rebus suis diffisi cathedram quasi perhorrescant. Sed ex horum numero Te, Respondens præstantissime, non esse, præsens dissertatio monstrat, quam defendendam ex laudabili suscepisti instituto. Gratulor hinc Tibi ex animo, fausta quæq; & fortunatum studiorum tuorum solatium precatus. Gratulor etiam Paren-

Parenti tuo Reverendo plurimum^{us},
qui operam suam in Tui educatio-
ne & ad literas addictione se haud
perdidisse, impense gaudebit; cui
quidem, vel eo nomine bene cu-
pio & obstrictus sum, quod ab Ipso
prima Latinæ lingvæ rudimenta puer
hausi. Faxit Deus Optimus Maximus
& laborē istum consummata Tui felici-
tate benignissimè penset! Dabam
ex meò museò die 12. Decembr.
M DC LXXXIII.

Tuus omni Studio

PRÆSES.

Ad Politissimum

RESPONDENTEM;

publicè ex Jure disputaturum.

SI tantum mihi suppeteret ocii,
quantum propensioris in te affe-
ctūs animo foveo, prolixâ gratulatio-
nete ornarem. Laudarem in te inge-
nium

nium sedatum, mores compositos, vi-
tae quæ ratione decori apprimè studio-
sam. Extollerem diligentiam tuam,
cum adhibito in studiis pulchro ordi-
ne, quod non contempsisti pro parvis,
sine quibus ad magna perveniri non
potest, verum eloquentiæ, historia-
rum cognitioni, ac philosophiæ prius
dedisti operam, quam vastis Jctorum
voluminibus te involveres. Quam
nobilissimam disciplinarum si quis
non instructus prius à commemorata-
rum artium subsidiis aggreditur, inter
eos referri meretur, de quibus Comi-
cus: Quid cum illis agas, qui neque jus,
neque bonum, atque æquum sciunt:
Melius, pejus, profit, obfit, nil vident,
nisi quod lubet? Quam quidem in re
gaudeo me consentientem habere
magnum Virum, ita differentem: Qui
post adeptam Lingvæ Latinæ noti-
tiam

tiam exiguam, si diis placet, & man-
cam, ad juris sese studia contulere, nul-
lis aliarum artium præfidiis septi,
quantumvis illi facultati longo tempo-
re & labore studuerint, non jurisperi-
tos, sed ineptos lejulejos, ac legum
paucarum notitiâ memoriâ imbutos
appellandos existimo. Sed enim cum
non vacet impræfens his ipsis incum-
bere, votum dabo, ut, quod nunc susci-
pis negotii, ex animi sententiâ succe-
dat, quodq; ingressus es iter, felici
tramite decurras.

Tuus

Omni studio & affectu

CHRISTIANUS Röhrensee / P.P.

Jam *Vollmare* ardet tristi Germania bello,
Atque ardet Themidos pectus amore tuum.
Det DEUS accipiat lætam Germania pacem;
Tu verò tandem digna brabæa feras.

Nobilissimo atq; Clarissimo DNO. RESPOND.

*M. Cult. perquam strenuo, Fautori & Ami-
co suo honoratissimo scribebat*

M. Joh. Caspar Brendel /
J. U. cult.

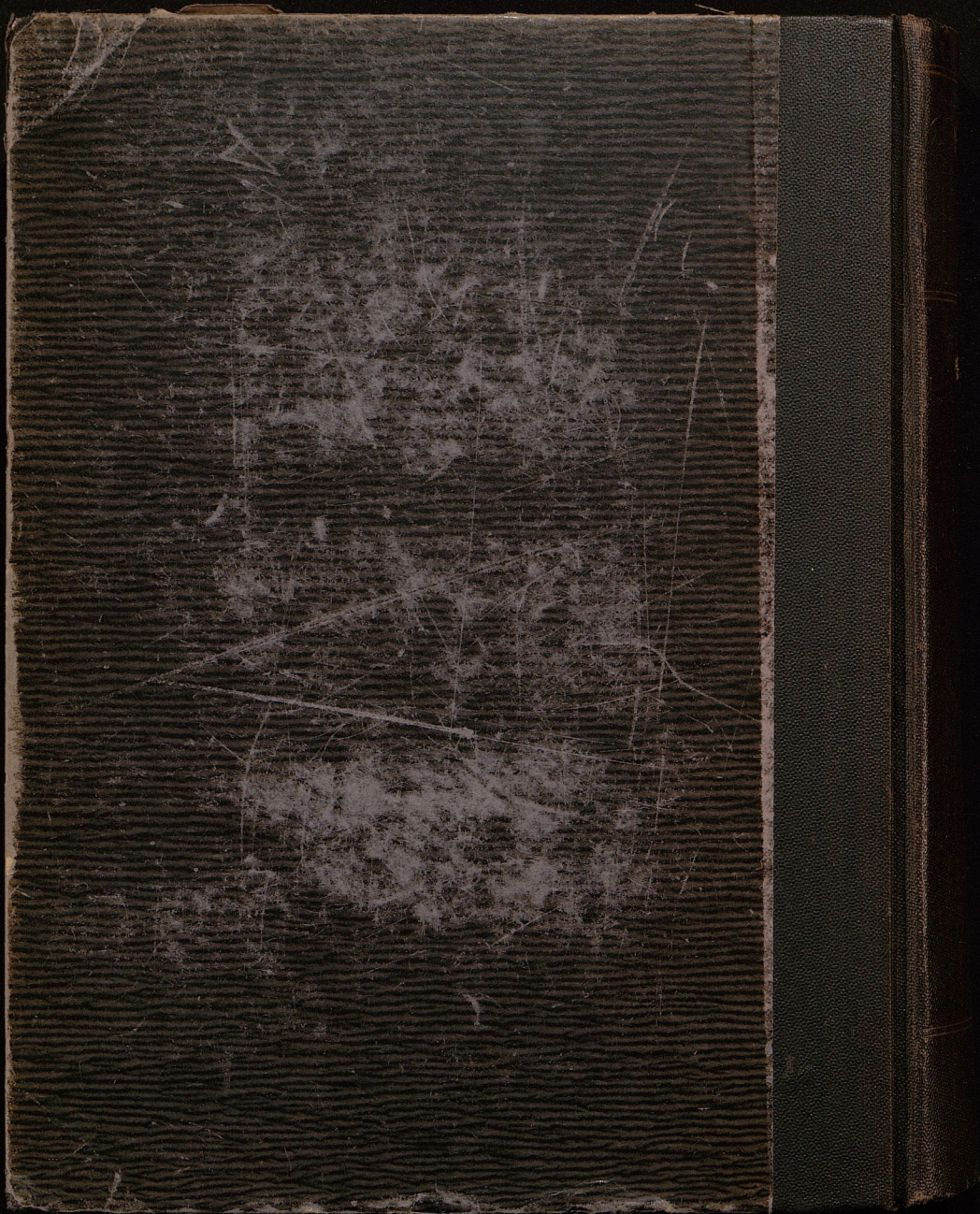

X2615929

WDX

Q. D. B. V. 420²⁵
DISSERTATIO JURIDICA

SECUNDA, 1683 22^a

De
**JURE ARCENDI
OB METUM PESTIS,**

Qam.
Consensu Magnif. Jctorum Ordinis,
PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO,
DN. GODOFREDO Strauß/

JCTO ET ANTECESSORE IN HAC ACADEMIA FAMI-
GERATISSIMO, POTENTISSIMI ELECTORIS SAXONIÆ ET
SERENISSIMORUM PRINCIPUM ANHALT. SERVEST. CONSILIARIO SPLEN-
DIDISSIMO, SENATUS JURIDICI ELECTORALIS ATQVE ORDINIS
SUI ADSESSORE GRAVISSIMO,

*Dn. Patrono, Præceptore & Promotore suo omni honoris &
obsequii cultu ciatē prosequendo,*
publico examini submittit

CAROLUS GODOFR. VOLLMARUS,
Servedtâ-Anhalt.

IN AUDITORIO JCTORUM
Ad Diem 19. Decembr. Anno M DC LXXXIII.

WITTENBERGÆ,

Literis Viduæ BRÜNINGIANIS,
Excudebat ANDREAS Dall.

32.